Mörköintervjuer 2005-2006

Intervjuperson(er):

Namn:
Ruth Thorman, född Karlsson

Gård, torp etc (kanske flera):
Eriksö - Idala - Tallåsen - Tabor

Födelsedata/ålder:
17/11 1928

Nuvarande adress, telefon:
Dalgatan 7, Södertälje 550 10637

Intervjun: 22/2 2006

Intervjuare:
Agneta Uddling, Lennart Wallin

Antal band, anteckningar etc, märkning:
1 band, 1 sida

Bilder?
Foto tagit vid Ellens Amerika-fest

Ev gjorda sammanfattningar eller utskrifter
Sammandrag + utskrift, tidningsurklipp

Kvar att göra:

Nummer i denna pärm: 9

Ruth Thorman berättar för Agneta Uddling och Lennart Wallin den 22 februari 2006

(Ruth visar papper med sitt släktträd.)

Ruth: ... Nån greve Bonde som är far till ...

Lennart: Ja, det har vi pratat om. Så du har grevliga anor!

Ruth: Ja, det är långt bort! Det visste vi inte förrän vi fick det här papperet, det hade vi ingen aning om, att det var.

Agneta: Det är ju fantastiskt, med hela ...

Lennart: Har Håkan också ett sånt här papper?

Ruth: Ja.

Lennart: Han hade det med sig.

Ruth: Här ser du det börjar med mormors ...

Agneta: Fosängs torp, det är på Näslandet det?

Ruth: Ja.

Agneta: Vad roligt.

Lennart: Men – din släkt, den har varit på Mörkö länge?

Ruth: Ja, min morfar var född vid Rosholmen på Mörkö. Och min mamma är född på Mörkö.

Agneta: Hon är väl från Eriksö?

Ruth: Eriksö, ja. Och mormor verkar vara född oppi ... på Näslandet, va.

Agneta: Ja ... Björndammen ... här står det.

Lennart: Varför blinkar lampan där?

Agneta: Ja, det vet jag inte, kanske för att man skall veta att man är igång kanske. Vi får höra om en liten stund att det funkar!

Ruth: Jodå, så det är hela ...

Lennart: Det där är jättebra.

Agneta: Och så kommer Olle Lundgren in där, ja. För att det såg jag ju, vi talade ju om Gerda[1] där, i Ängsstugan.

Ruth: Och så Anders, och så Karin.

Agneta: Ja, hon lever väl fortfarande?

Ruth: Ja, jag pratade med henne i ... söndags, var det väl. Vi pratar flera gånger i veckan.

Agneta: Just det. Så var det Bernhard som tog över gården, ja. Och Ingrid kommer här, ja.

Ruth: Gerda var väl äldst.

---

[1] Ruths moster och kusiner Olle, Anders och Karin.

Agneta: Nu ska vi se ... ja, -89.

Ruth: Och sen kom Bernhard, va. Och sen är det Ingrid och så mamma och så Einar.

Agneta: Einar, var det han som flyttade till Järna sen?

Ruth: Ja.

Agneta: Det kom inte Dagny ihåg vad han hette.

Ruth: Einar Pettersson.

Agneta: Einar, skriver jag. Din mormor kallades för Ikö-mor, gjorde hon det?

Ruth: Nej – ja, ska vi åka till Ikö, sa pappa så där emellanåt. Eller Jersö, sa han också. Ska vi åka till Jersö, sa han, det uttrycket hade han.

Agneta: Vad kommer du ihåg av morföräldrarna?[2]

Ruth: Mycket! Ja, i och med att hon var kokerska vid Hörningsholm, och min morfar är född vid Rosholmen och gick till Hörningsholm på dagsverke varje dag. Och var det dåligt väder, så gick han inte, vi kan läsa om det, han har berättat ... Jo, om det var dåligt väder, då stannade han kvar, då fick han ligga i stallet bland hästarna, för att om det var dåligt väder. Och det är inte lilla biten att gå mellan Hörningsholm och Rosholmen[3].

Lennart: Neej! Förr var det ju, man gick ju, det var ju bara så.

Ruth: Det var ju inget annat. Men sen ... att morfar och mormor var ju så gamla, så att när jag var liten, då hade ju dom slutat med gården, då bodde dom ju i undantagsstugan vid Eriksö då. För då var det ju morbror Bernhard som hade tagit över.

Lennart: Vilket år ungefär var det?

Ruth: Jaa, det stog ju ...

Lennart: Men när är du född?

Ruth: Jag är född -28.

Lennart: -28, då kanske det är runt -32, -33, kanske, när du var liten.

Ruth: Ja, det borde det vara. Och då ... dom var ju gamla, folk var ju gamla när dom var en femtio år, dom var väldigt gamla förr i världen. Därför var det ju svårt att röra sig och så, man fick ju hjälpa dom med allt. Så att ...

Agneta: Vad gjorde han, morfar, vid Hörningsholm?

Ruth: Han jobbade väl, dagsverken.

Agneta: I trädgården, eller lantbruket?

Ruth: I lantbruket skulle jag väl tro. Och sen så träffade han väl mormor däruppe eftersom hon jobbade där då som kokerska. Och hon ... men sen så flyttade dom då till Eriksö när dom gifte sig. För där är ju barna födda, vid Eriksö då. Och det talade mamma om att morfar var så ... att det var så dyrt att arrendera då, så greve Bonde hade hjälpt till med pengar åt honom, så att han kunde börja. Jodå.

---

[2] Ida och August Pettersson.
[3] Se tidningsurklipp.

Agneta: Det var ju storslaget!

Ruth: Visst, jodå. Men sen bodde dom där – ja, när flyttade dom, ja, det var nån gång i början på femtiotalet dom flyttade ifrån Eriksö till ålderdomshemmet. Och mormor hon var så ledsen, men dom kunde ju inte vara själva. Och min mamma[4] hon fick cykla dit på morgnarna och ha två barn på cykeln, för att hjälpa mormor. Och sen åka hem på kvällen. Och ibland så fick vi väl ligga kvar, och ibland måste vi väl hem. Så att min mamma har jobbat och slitit enormt. Men när dom då skulle flytta till ålderdomshemmet då kom ju mormor med den där svarta och röda vasen till mig, att du ska väl ha nån minnessak utav mig, för vi får ju inte bo kvar, vi ska ju till hemmet, sa hon och grät. Så det är en minnessak från mormor.

Agneta: Ålderdomshemmet, säger du, det gamla, röda?

Ruth: Ja, dit flyttade dom. Men mormor bodde inte så länge där, för att hon fick lunginflammation och dog. Men morfar han var nittio år, hade fyllt nittio år, och sen dog han efter det. Så att ... till och med gamla ransoneringskort har mamma sparat.

Agneta: Men då bodde ni i ...

Ruth: Mormor dog -51 och morfar dog -54.

Agneta: Det är inte så många år där. Bodde ni i Tallåsen då eller ...

Ruth: Jag är född vid Idala, gamla posten på Idala. Och sen så flyttade vi till Tramsta. Sen flyttade vi 1936 till Tallåsen. Så bodde vi där i 21 år, så flyttade mamma och pappa ner till Tabor. Men sen 1968 då flyttade dom till Söräng. Men då hade jag ju flyttat hemifrån, jag flyttade från Mörkö -43. Och min pappa[5] han arbetade på Oaxen eller också gick han i skogen när dom inte kunde vara på Oaxen, då gick han i skogen och högg ved. Under krigsåren var han långa, långa tider, låg inkallad, långt bort, vid Hartsö och där.

Agneta: Jaha, vad gjorde han, var han vid flottan då eller ...

Ruth: Nejdå, vid kustbevakningen. Och sen, i och med att han hade rymt hemifrån och tagit värvning så var han furir och därutav så var det att han fick ligga inne så mycket.

Agneta: Jaha, var kom han ifrån?

Ruth: Min pappa är född i Västerljung vid ett ställe som hette Ryssland.

Lennart: Jaså!

Ruth: Ja, det hette Ryssland. Har ni hört talas om Källvik och där då, ja, mitt emot Källvik så ligger Ryssland, det gör det, jodå.

Agneta: Var det nåt litet ställe där då?

Ruth: Nja, det var det väl inte, för att ... jag vet inte om min farfar var lagårdskarl eller nånting sånt där på det där stället. Och dom var fem syskon. Och sen dog farmor då, tidigt. Pappa var nog väldigt ung, jag har aldrig fått reda på egentligen hur gammal pappa var när hon dog. Men att då flyttade dom till Trössla i Vagnhärad. Och farfar var väl koskötare och min pappa var svinskötare där fast han var pojke. Och sen hade han gått förbi när dom höll på och byggde Väster-

---

[4] Bertha Karlsson, född Pettersson.
[5] Algot Karlsson.

ljungs station mitt uppi. Och då hade han stannat där och pratat och talade väl om hur eländigt han hade det för då hade farfar gift om sig med en människa, som hade väl två eller tre barn själv, och dom skulle väl ha mer än dom andra då. För pappa var yngst. Så då sa dom åt honom att varför rymmer du inte och tar värvning. Så det gjorde han.

Agneta: Det var ju tufft!

Ruth: Ja, jodå.

Agneta: Han var inte så gammal då, när han stack iväg?

Ruth: Nej, jag vet inte riktigt ... (Ruth visar kort på pappa i uniform)

Agneta: Titta, tjusigt!

Ruth: Men sen så hade hans äldsta, eller hans bror då, hade väl tagit Klubben på Mörkö. Så pappa kom dit och vart dräng hos honom. Och det var på så vis han träffade mamma då, vid Eriksö.

Agneta: Det var ju nära till, ja, ja, för Sven hette brodern, va?

Ruth: Ja.

Agneta: Som blev pappa till Sven-Erik Klintåker sen då?

Ruth: Han är på Mariekällgården.

Agneta: Säger du, jag tänkte just fråga dig om han levde.

Ruth: Nej, hans fru dog ju i höstas, det är dåligt med honom. Och mamma och pappa gifte sig 1928 och då flyttade dom till Idala då.

Agneta: Var det post där då?

Ruth: Det var, här i affärn var det gamla posten då.

Agneta: Så det bodde liksom ingen postfröken där heller då?

Ruth: Nej, det vet jag inte hur det var, för det kommer jag ju inte ihåg. Men när jag gick i skolan, då fick jag bära post i Egelsvik. På frukostrasten i skolan fick man åka till posten och hämta post, och sen när jag hade slutat, kom hem, då skulle jag gå runt i alla stugorna i Egelsvik och dela ut post. Det var jobbigt på måndagarna när det var dubbla tidningar!

Agneta: Snälla nån, det var mycket folk i Egelsvik!

Ruth: Ja, tjugotvå familjer. Då fanns det ju två och tre familjer i varje hus. Och så ibland kanske dom i övre Egelsvik frågade om vi ville gå åt dom också, så då var det ... Det var roligt eftersom man gjorde det.

Agneta: Fick ni nånting för det då eller?

Ruth: Nej, för alla i Egelsvik skulle dela och gå varje dag då. Så det var att gå till nästa stuga, och bodde det då nån gammal där, så frågade dom om en annan ville gå. Man kanske fick 25 öre eller ... mer fick man ju inte. Och det var ju en stor väska.

Agneta: Liten flicka och stor väska.

Ruth: Jodå. Många gamla var man så där lite skraj för och tänkte att usch, man ville inte gå in. Men hur det var så fick man lov till det. Det fanns en gammal

gubbe, som man sa alltid förr, han hette Gustav Sju, kallade vi honom[6], men han hette väl Gustav Andersson. Han var gammal och liten, och han bar på stora, stora vedknippen från skogen. Han kunde gå mitt på dan och komma hem när det var mörkt och hade dom där stora, stora knippena på ryggen och bar hem, och sen en påse med kantareller. Och vi gick ut och letade kantareller och hittade inga, men gubben han... Och var vi ungar ute och letade och man hörde det prassla eller nånting, då vart man rädd och så tittade och så fick man se att det var han som kom med stora knippena ved och bar hem.

Agneta: Var bodde han då?

Ruth: Stensborg.

Lennart: Ja, det är såna där minnen man har.

Agneta: Den där gumman däruppe i Egelsvik, övre där ...

Ruth: Kristin i Lillbacken.

Agneta: Ja, var hon också ...

Ruth: Ja, ett original, det var det. Jag vet inte om hon hade tidning, jag tror aldrig jag var in där hos henne. Men hon kom en gång, hon skulle gå till Agnes Sandman och hon var inte hemma, utan då gick hon uppför trapporna opp till oss. Och pappa vart så rädd. Han sa att vad är det som kommer uppför trappen ... jaa, för hon var ju svartklädd jämt, och så kutig och så ... uppför trappen ... Men det var väl enda egentligen såna där gamla original, som man sa, som fanns i Egelsvik. Några andra var det ju inte.

Agneta: Då, när ni bodde i Idala först där, vilka hade affären då?

Ruth: Serdu, det kommer jag inte ihåg. -28.

Agneta: Ja, det går ju att ta reda på.

Ruth: Ja, Håkan är ju också född där, så ...

Agneta: Vi kan fråga Louise[7], hon har ju forskat i Idalas historia, hon är med i vår cirkel också.

Lennart: Men när ni flyttade till Idala, jobbade nån, alltså, jobbade pappa eller mamma i Idala ...

Ruth: Nej, nej, vi fick bara hyra där.

Agneta: 1937 kom Josef Pettersson, så det måste ha varit Grönlund då, eller Ernst Carlsson som hyrde av Grönlund från 1916.

Ruth: Ja, -28 flyttade vi dit. Det var en lördag och jag kom med tiobussen, sa mamma, jag kom med tiobussen!

Agneta: Jaha du, det var så, det var inte så att du kom i en mjölkflaska vid Vickelby, för det var ju Gerd i Pålsundet.

Ruth: Nej, jag kom med tiobussen.

Agneta: Sen bodde ni i Tramsta.

---

[6] Namnet kommer av att det fanns så många Gustav på Oaxen, där han arbetade.
[7] Louise Thor i Idala.

Ruth: Tramsta, till -36, då fick vi flytta, då skulle det flytta nån elektriker eller vad det var in där. För det fanns inte elektriskt inne och vatten fick mamma bära långt och ... så att, nej, och då flyttade vi till Tallåsen. Och där hade Axel Sandman byggt en ny kåk då. Jag undrar om inte Sandmans bodde nere vid Busk ett tag, innan, långt, långt tillbaks sen. Men han hade byggt det där huset och så fick vi flytta in där, nytt. Det var ett rum och kök. Och min yngsta bror föddes där -37, och så min yngsta syster -38, så vi var fyra barn och mamma och pappa oppepå i ett rum och kök. Och pappa jobbade på Oaxen och Axel jobbade på Oaxen och dom jobbade treskift. Så en vecka skulle dom sova och då kanske det vart så att pappa sov ena veckan och den andra sov andra veckan, och då skulle vi vara tysta.

Agneta: Tysta varje vecka då! Vad gjorde han på Oaxen?

Ruth: Han jobbade i kalkbruket då.

Agneta: Var han uttagare, eller, det finns mycket titlar.

Ruth: Ja, det finns mycket titlar. Han var ... allt möjligt. Han sköt sprätt emellanåt, hörde jag, och så ...

Agneta: Vad sa du?

Ruth: Sköt sprätt, sa dom. Dom här stora stenarna sköt dom i mindre stenar när dom hade ... och så stog han vid krossen ibland. Men sen till slut kom han på förrådet. Så att han jobbade till sin pensionering där. Och dom skulle åka om kvällarna då dom skulle jobba nätter – dimma och dåliga båtar hade dom, roddbåtar. Och så ro.

Agneta: Rodde dom från Björnhagen?

Ruth: Ja, ibland var det Björnhagen och ibland så var det – till att börja med så var det väl ifrån, vad heter det, Tunanäs, hade dom till att börja, med och sen så vart det Björnhagen. Och sen så vart det ju färja, så då gick det ju bättre.

Agneta: Det var ju många som kom från alla småställen.

Ruth: Javisst, det var ju många som jobbade på Oaxen. Men att då ta sig över sjön när det var dimma så dom inte såg fören på båten. Men nej, det gick.

Agneta: Det hände aldrig nånting?

Ruth: Nej, det gjorde det inte.

Agneta: Att dom hamnade ute vid Landsort eller så. Men på vintrarna då var väl inte Oaxen så mycket igång?

Ruth: Ibland var det väl, för det där året när det var så där kallt, då vet jag att pappa kom hem när det var nästan över trettio grader, hade varit och arbetat. Det var väl olika vad dom hade att göra.

Agneta: Sen började du skolan.

Ruth: Ja, då gick jag för fru Åström och fröken Carlsson och Henrik Hansson. Och sen så –

Agneta: I Eneboda förstås.

Ruth: I Eneboda hela tiden. Och sen så var jag först barnpiga åt dig[8] och sen så kom jag till – konfirmerades jag -43 och sen så kom jag till Hallgrens[9] och var där

[8] Vid Sanamki.

i tre år. Och sen så jobbade jag på Tempo som expedit, och sen så jobbade jag hos Erik Lilius, det var en damkonfektion, sen slutade jag. Sen vart det inte mer. Jo, jag har varit dagmamma och jag har städat på barnavårdscentral och jag har städat på bilskola och jag har haft lägenheter. Wedaverken hade en lägenhet här, för såna här resande tjänstemän och såna här, som jag skötte i det här huset, så att det har varit städning, så jag är utsliten. Och sen – utom allt jag hjälpte mamma. Jag har aldrig haft nåt sånt där annat jobb, utan det har varit det här jobbet som jag har hållit på med.

Agneta: Det har väl räckt till.

Ruth: Ja, som sagt var, det har räckt till.

Agneta: När flyttade dom till Tabor, sa du?

Ruth: -36, då måste det ha varit, dom bodde 21 år vid Tallåsen.

Agneta: -57 då eller nåt sånt där.

Ruth: Och då vart dom ju vaktmästare där.

Agneta: Så det var liksom tjänstebostad.

Ruth: Ja, det var det för att, metodisterna då ...

Agneta: Var det nån fart i församlingen då, eller – det tynade ju ut.

Ruth: Neej, det var väldigt lite, det fanns ju inte alls många.

Agneta: Det var väl ett tag som det var mycket ungdomar och så där nere och samlades.

Ruth: Ja, när jag var ung då, då var det ju mycket ungdomar som gick dit då. För det fanns ju inget annat än att gå dit, men sen vart det avtaget mer och mer.

Agneta: Till slut, åtminstone när vi bodde i Nysäter, då sa dom att det fanns *en* församlingsmedlem kvar!

Ruth: Vem kunde det vara?

Agneta: Jag vet inte.

Ruth: Nej, för att till att börja med så var det ju moster Gerda och Helga och Sven utav min släkt då. Och sen var det väl Ekeby och några till, det har aldrig varit nåt sånt där riktigt stort egentligen, men dom gick väl dit när dom hade några tillställningar så gick väl andra folk dit. Till och med min katt gick dit en gång.

Agneta: Jaså, till och med det.

Ruth: Ja, för jag hade ... min bror och jag, vi var så rädda för allt som var ludet, det var vi livrädda för. Och så kom farbror Sven till oss med två kattungar för vi skulle ha och leka med. Vi var ju livrädda, jag for baklänges i slaskhinken! Det var väldigt roligt! Men att ... och sen försvann dom där, sen hade vi dom bara inne i Tabor, vi hade dom lite på avstånd.

Agneta: Men, när du var ung, cyklade du runt då också på såna här, om det var dans och sånt här eller fester?

---

[9] Föräldrarna till operasångaren Carl-Axel Hallgren.

Ruth: Ja, bara till Norra skolan, som dom sa då, nån gång så där. Annars så gjorde jag inte det. Jag flyttade ju till stan, så det vart inte nånting mer.

Agneta: Vilka var det som gick samtidigt som du i skolan, är det några som är kvar nu liksom?

Ruth: Siv i Kyrkvaktars, Berta nere vid sjön[10] och Sven i Lundby som bor i Hölö då. Och Ingegerd Asplund, ja, nere vid Botten. Men Sonja och Lisa[11] och Birgit Johansson som är med i PRO och jag är läskamrater. Och Britta Nilsson och jag är ju sysslingar.

Agneta: Jaha! Du är släkt med halva Mörkö då!

Lennart: Ja, det är konstigt det.

Agneta: Ja, det knyter an. Och då gick ni förstås hos Paban, ja.

Ruth: Ja. Och under den tiden som jag gick och läste så var jag hos min moster och morbror på Eriksö, och cyklade till, då när vi hade förhöret dom dagarna. Då fick jag cykla dit och sen tillbaks till Eriksö och hjälpa dom där.

Agneta: Hur var det på Eriksö, fiskade dom och så där också?

Ruth: Det gjorde dom ju, men det var karlgöra det. Jag fick mjölka med och jag fick diska och jag fick småsysslor så där och hjälpa till att tvätta och sånt där åt moster Tora. Men fiska det var ju karlarnas göra.

Agneta: Men det ingick liksom i hushållningen att fiska?

Ruth: Fiska fick man inte göra.

Agneta: Det fanns väl fisk då i Boviken?

Ruth: Jodå, det fanns det ju. För det fick man ju alltid när man kom till morfar och mormor, då var det ju alltid gös eller gädda, gädda var det dom hade.

Agneta: Den här kanalen, vad är det dom kallar den för, Norrsundet, den var väl lite bredare ...

Ruth: Norrsundet, ja, lite bredare var det ju då.

Agneta: För att det kommer ju jag ihåg att man åkte igenom med, stakade igenom i alla fall, med roddbåten och så, när jag var liten, så att det har ju växt igen väldigt nu. Så fisken kom väl in lättare då.

Ruth: Ja, jo, det gjorde den ju. Jodå, och vid Gullberga, där bodde min pappas kusin, Edvin, det var min pappas kusin hade Gullberga, så det var släkt runt på alla håll.

Agneta: Kan det ha varit nån större skillnad att arrendera på Eriksö än av greven?

Ruth: Det vet jag inte, det var inte nåt tal om sånt då, inte för oss barn i varje fall, så man fick reda på.

Agneta: Men dom räknade väl sig som mörköbor.

Ruth: Jo, det gjorde dom ju.

Agneta: Det hörde ju till Mörkö församling och så.

Ruth: Javisst, det gjorde det. Det var bara det att Domänverket hade ön.

Agneta: Ja, om dom hade andra villkor och så?

---

[10] Egelslund.
[11] Sonja Hellstrand och Lisa Lundgren.

Ruth: Ja, och sen hade hovstallarna sina hästar där på somrarna.

Agneta: Ja, vid Fridhem, ja.

Ruth: Ja, det hade dom.

Agneta: Och det var inte köttdjur då, det var väl mjölkkor förstås.

Ruth: Nej, det var dom där ridhästarna som dom hade så att ...

Agneta: Och då bodde han – han var ju hästskötare då, han i Fridhem, ja, vad hette han, Evert[12]. Hans pappa, har han berättat för mig, var hästskötare åt Tullgarn. Så det var tjänstebostad liksom.

Ruth: Javisst.

Agneta: Han är väl född där, Evert?

Ruth: Ja, det är han väl. Alla pojkarna är väl födda där. Bertil Sandell och jag är läskamrater också.

Agneta: Var ni många konfirmander?

Ruth: Nej, det var vi inte, nej, det var inte så många det året. Men varför kan jag inte hitta det där dom skrev om morfar. Nu får du stänga den där så ska jag leta efter det.

Paus

Ruth: ... mormor, kokade medikamenter som var bra. Anders Lundgren fortsätter med det ...

Agneta: Jaså, det har han aldrig erkänt. Gick folk till henne då?

Ruth: Nej, hon talade väl om vad ... Mamma hade en kopp med något i vad det var, fårtalg och allt vad det var. Det skulle man ha att lägga på självsprickor och sånt där. Jodå, så det vet jag.

Agneta: Hon var en riktig klok gumma. Var det så där att hon kunde dra barn genom träd och ...

Ruth: Nej, det vet jag inte, det tror jag inte, det var väl bara att hon hade såna där ...

Agneta: Huskurer.

Ruth: Ja.

Agneta: Det är ju ofta dom funkar väldigt bra.

Ruth: Nu får du stänga den där igen!

Paus

Agneta: Nu får du berätta, Idas krax?

Ruth: Idas krax, det är hon som har hittat på receptet.

Agneta: Och det är ...

Ruth: Det är julkaka, ingen jul utan krax.

---

[12] Evert Carlsson.

Agneta: Och det är mjöl och det är ...

Ruth: Grädde och socker.

Agneta: Bara det, och det är det som dom kallar för Anklora horn. Hur kommer det sig?

Ruth: Det är hon, Karin Davidsson, som sa det, men det är mormors krax.

Agneta: Var dom med i dom här julpåsarna?

Ruth: Nej, det var gubbar, Bergas gubbar.

Agneta: Just det. Men jag tycker man har hört talas om dom här, dom måste ha förekommit på något annat ...

Ruth: Är det inte, det är nog ... nån annan som har tagit reda på dom här, gubbarna i varje fall, vet jag, har hon sökt efter. Men det här vet jag inte. Dom har funnits på Torekällberget, och dom liknade inte alls mormors formation på krax.

Agneta: Men du, det hade dom till jul. alltså.

Ruth: Ja, bara till jul.

Agneta: Bara till jul. Hade ni potatispudding också?

Ruth: Jaa!

Agneta: Ja, det förstår jag, det hade alla, var sitt recept.

Ruth: Jaha, vem har du mer då.?

Agneta: Jag har hört utav ... olika recept ifrån Ulla Warnander, från Gerd i Pålsundet, ifrån Dagny Berg och ifrån ytterligare nån som jag har hört, jo, Lisa Lundgren. Alla har eget recept, liksom, med lite variation.

Ruth: Vad har dom då?

Agneta: Ja, sirap har en del i, det är ju potatis, och morötter har en del i, det har inte ni?

Ruth: Inte mormors, varifrån den kommer, det vet jag inte, för pappa hade den också, så Sven och Helga hade det. Jag har potatis, ägg, mjöl, sirap, muskotnöt, skinkspad.

Agneta: Skinkspad? Åt ni den uppstekt sen då? Med fläsk eller?

Ruth: Ja, med skinka. Och det var på juldagsfrukost, ska det vara.

Agneta: När man kom hem från julottan. Det var fler som tyckte det också. Hur åkte ni till julottan, i släde eller ...

Ruth: Gå, för hand ... och halt var det, var rädd att mamma skulle ramla. Vi fick gå, vi hade inga djur eller nåt sånt där, utan det var ju bara att gå. Till att börja med när vi skulle gå, då vi kom ut och hon sa "det är ju mörkt ute", sa hon, och så ramlade mamma och så slog hon sig och så var det bara att trampa och gå. Så mötte vi folk, vi mötte Lill-Oskar och Fredrik[13] och så mötte vi dom från Hörningsnäs, ja, man gick till kyrkan.

---

[13] Oskar och Fredrik Andersson i Klystorp.

Agneta: Jo det är klart, dom som ingen släde och häst hade. Och det var ju tidig julotta ...

Ruth: Klockan sex. För att dom skulle hinna hem och se till djuren. Och sen när jag gick till, hos kantorn i femte och sjätte klass, då skulle man ju gå dit och sjunga på morron.

Agneta: Vad hade ni mer för jultraditioner?

Ruth: Julen? Håkan bakar krax, min syster bakar krax, Karin bakar krax, så det är många som ... Ingen jul utan krax, det har vi sagt.

Agneta: Det är ju roligt att det fortsätter. Sen var ni på trettondagsfest?

Ruth: Ja, påsar.

Agneta: Och tidning.

Ruth: Men vi fick inte ... vi fick öppna påsen och titta, men vi fick inte äta något ur den, för kyrkvaktmästarn var så gammal så han skulle inte behöva plocka något papper efter oss. Vi fick vänta tills vi kom hem, ordning och reda.

Agneta: Det var ju bra. Firade ni midsommar ... åkte ni till Hörningsholm och så? Eller gick kanske?

Ruth: Hörningsholm? Det gjorde vi ju, cyklade dit. Och så var det två grader kallt när man cyklade hem ... O fy, så kallt det var många gånger!

Agneta: Det var ju stora fester däruppe, har jag förstått.

Ruth: Mmm, södertäljeborna kom och skulle åka med greven i hans vagn, dom som inte var nyktra skulle åka med greven.

Agneta: Ja, det urartade väl lite på slutet.

Ruth: Ja, o ja, usch, det var bedrövligt på slutet.

Agneta: Det är trist. Det är ju väldigt fin plats däruppe egentligen.

Ruth: Det var det ju. Och då ... midsommarafton, då åkte vi med mamma och pappa opp till, vi cyklade väl opp. Då var det att man fick smörgås, hade mamma brett smörgås så vi skulle få. Och då var det färsk gurka, som hon hade lagt in. Och så fick vi en sockerdricka, det var kalas!

Lennart: Då var det fest.

Ruth: Ja, det fick man ju inte annars. Men just det där, färsk gurka och så sockerdricka.

Agneta: Man tänker på alla coca-cola och sånt, som ungarna stjälper i sig, man var ju lycklig om man fick en sockerdricka.

Ruth: Visst. Mamma fick ofta vara med och diska i serveringen. Pappa hade väl någon syssla också emellanåt.

Agneta: Hade dom sån där tombola och sånt där också då?

Ruth: Ja, och skjutbanor och sånt där. Sen, vid Håga, där var det också en festplats när jag var liten. Och jag skulle "asbolut på basal". Men jag fick inte för mamma, men jag skulle "asbolut på basal"!

Agneta: Det fick du inte! Ojojoj.

Ruth: Jodå, jag gick och hämtade kappan, jag hade stort brett sorgband på kappan, för en bror hade dött, så jag hade röd kappa med stort sorgband och jag skulle "asbolut på basal". Men jag fick inte gå.

Agneta: Tältbio? Har du varit på det?

Ruth: Jadå.

Agneta: Det var väl vid Håga också?

Ruth: Ja, det var det. Och min svärfar har också spelat vid Håga vid dans en gång. Han spelade fiol, jodå. Och mamma hon fick koka kaffe, sen när dom hade vid Håga också. Då kom dom över med en sån där stor, jag vet inte vad dom kallade det där för, det var en kran på i alla fall. Och där fick hon stå och ...

Lennart: Kantin?

Ruth: Nej, hon kokade kaffe i den där. Så kom dom och hämtade då i stora kannor. Och så tog hon reda på sumpen och torkade så hon hade sen ...

Agneta: Det var ju förståndigt. Javisst, det gick väl åt lite kaffe, förstår jag. Dom hade väl bio vid Norra skolan också, men det kanske var tidigare det.

Ruth: Det var nog tidigare, vi var aldrig dit, jag var bara på ... Mörkö på tältbio en gång. Och sen så när jag var hos moster Tora och morbror Bernhard då åkte vi en gång in till Huddinge, för hon hade en syster bodde där. Och då fick jag gå på bio med dom. Annars så var jag nog väldigt lite på bio när jag var barn så där. Jag har aldrig egentligen varit så där väldigt mycket för biograf, men att ... nu har jag inte varit på trettio år, tror jag.

Agneta: Nu är det hemmabio.

Ruth: Ja, det är väldigt lite jag tittar, nej, jag tittar väldigt lite på TV.

Agneta: Vad lekte ni som barn så där?

Ruth: Ja, pappa hade gjort åt oss som en lekstuga, han spikade opp bräder så det var. Och sen samla på gamla ansjovisburkar och porslinsbitar som man hade och lekte med. Det var dom leksaker som man hade. Till en jul så hade jag ... Abrahamsson i Håga frågade pappa om han hade köpt några julklappar åt oss. Neej, det blir inga pengar över till några julklappar. Då köpte dom så jag fick ett pussel, jag kommer inte ihåg vad Håkan fick, men jag fick ett pussel, med stora fyrkantiga bitar som man skulle lägga. Det var hästar på ena sidan och kor på den andra sidan. Det hade dom köpt för att vi skulle få varsin.

Agneta: Det var högtidligt!

Ruth: Ja, dom var barnkära. Men det fanns inte pengar till att köpa sånt där för.

Agneta: Ni fick väl lite extra i matväg till jul i alla fall.

Ruth: Ja, det var det ju. Och sen, så att vi fick apelsiner, men det var inte ofta man fick det, men i och med att vi var så klena, både Håkan och jag när vi gick i skolan, så var vi ju sjuka stup i ett. Och så kom ju bastun till skolan, och vi skulle ju bada bastu, det var ju order, vi måste bada bastu. Men mamma sa: Men dom blir ju sjuka, låt bli och ta dom i bastun." Nej, dom skulle till bastun. Ja, så skulle vi gå hem direkt ifrån bastun, för det skulle vara på sista timman. Rått och fuktigt, dan efter låg vi ju i luftrörskatarr bägge två. Så vi var ju ... hur klena som helst.

Agneta: Det var obligatoriskt då?

Ruth: Det skulle vara det. Om man hade fått göra det nån timma före eller nånting och fått sitta inne, men det var direkt att gå ut ifrån bastun och hem. Och det var ju inte lilla biten att gå från kyrkskolan där och så ner till Egelsvik.

Agneta: Nej visst, det är en bra bit.

Ruth: Och likadant ett år så skulle vi gå och bada dan före examensdagen. Och då hade mamma sytt en vit klänning åt mig med blommor på. Och jag var vitare i ansiktet än vad klänningen var och satt ute vid, ute på en sten i skogen och skulle försöka bli så pigg så jag kunde gå till skolan. För då var jag ju sjuk igen.

Agneta: Hade ni doktor Hellgren då?

Ruth: Ja, visst. Och sen köpte vi mjölk vid Håga, så åkte jag på tuberkler, ytliga tuberkler, jag är opererad tre gånger för ytliga tuberkler, för korna hade mul- och klövsjuka[14]. Så fick vi sitta och åka två gånger till Löt[15], för att röntga oss. Det var Berta, Siv i Kyrkvaktars mamma och jag och sen en utav Skesa, vi fick åka, vi hade åkt på det här. En gång vet jag pappa var med mig och en gång åkte mamma och jag och då fick vi åka till Malmby, hette väl det där stället och så gå upp till Löt. Och det regnade och åskade så in i norden. Och det var inte lilla biten att gå heller, jodå, man har varit med om lite.

Agneta: Hur blir man av med det?

Ruth: Ja, det här gick ju bort i och med att dom opererade bort det.

Agneta: Kom det tillbaka då?

Ruth: Nej, det gjorde det inte. Och då fick man en så där mask för nosen med eter, och så skulle man ju åka hem, och man var ju så sjuk, så hela bussen höll ju på att somna.

Agneta: Det är ju så dom söver katter, i en säck med eter. Annars när man var sjuk så åkte man till Trosa förstås.

Ruth: Ja, det var det ju. Och det var i Trosa jag opererades då. Så en gång så hade jag ... jag åkte för andra eller tredje gången då hade mamma lovat att hon skulle köpa en boll åt mig, bara för jag ville väl inte, ville inte vara med om det där en gång till. Hon skulle köpa en boll, hon köpte en stor, grön boll åt mig. Sen kom jag hem med den där så tog min lillasyster den och gick och hade bort den!

Agneta: Sånt glömmer man inte.

Ruth: Nej, och min syster hade fått en docka av celluloid och då hade min bror sagt att titta ska du se, den här brinner ... inte, sa han ... och så ... den brann!!

Agneta: Många bittra minnen!

Ruth: Ska se om det finns mer starkt kaffe kvar...

Slut på bandet

---

[14] Säkerligen avses tuberkulos.
[15] Löts sanatorium vid Strängnäs.